

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักนิติธรรมกับการบริหาร โรงเรียนแพทย์

จัดทำโดย ศ.นพ. สุทธิพงศ์ วัชรสินธุ
รหัส 620746

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 7
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับการบริหาร โรงเรียนแพทย์

ศ.นพ. สุทธิพงศ์ วัชรสินธุ

คณบดี คณะแพทยศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักนิติธรรม (the Rule of Law) หมายความว่า หลักพื้นฐานของกฎหมาย บัญญัติขึ้นมาจากพื้นฐานของหลักการที่ต้องการให้มีหลักเกณฑ์ในการบริหารเพื่อไม่ให้คนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนำเอากฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆไปใช้เพื่อประโยชน์ให้กับตัวเอง โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม และจะส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรได้ หลักนิติธรรมสามารถนำมาใช้กับการบริหารองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งถ้าผู้บริหารขององค์กรใดๆไปใช้จะก่อให้เกิดธรรมาภิบาลในองค์กรและก่อให้เกิดสันติสุขและความก้าวหน้า ยั่งยืนในองค์กรนั้นๆ

แนวคิดเรื่อง “หลักนิติธรรม” กับ “หลักนิติรัฐ” (legal state) คล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างกันบ้าง หลักนิติรัฐนั้นจะเป็นแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายของรัฐในภาคพื้นทวีป (continental) ในสายโรมานอเจอร์แมนิก (Romano-Germanic) ที่หมายถึงการที่รัฐซึ่งเคยทรงไว้ซึ่งอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดนั้นยอมลดตัวลงมาอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย ตลอดจนวางแนวทางที่มาของอำนาจ การใช้อำนาจ ผ่านช่องทางของกฎหมายทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้อำนาจต่างๆในอดีตจะต้องมาอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย ดังนั้น ในแง่นี้หลักนิติรัฐจึงมีระดับของการอธิบายที่เริ่มต้นจากระดับโครงสร้างรัฐ (methodological collectivism) ในการอธิบายความสูงสุดของกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือ รัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ก็เพื่อธำรงไว้ซึ่งความสูงสุดของกฎหมายในการจำกัดอำนาจรัฐ

หลักนิติธรรมนั้นเป็นแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ของพวกแองโกลแซกซอน (อังกฤษ) ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องด้วยสภาพบริบททางการเมืองที่มีการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในอังกฤษ ในช่วงกลางศตวรรษที่ 17 จึงทำให้หลักนิติธรรมนั้นมีระดับของการอธิบายที่เริ่มต้นจากระดับตัวปัจเจกบุคคล (methodological individualism) กล่าวคือ มุ่งเน้นเรื่องการรับรองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลอันเป็นผลมาจากความสูงสุดของกฎหมายมากกว่าตัวรัฐ นั่นก็เพราะสิทธิเสรีภาพที่ไม่มีกฎหมายประกันนั้นก็ไม้อาจเรียกได้ว่าเป็นสิทธิเสรีภาพ อย่างไรก็ตามเสรีภาพตามการสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิเสรีภาพและหลักนิติธรรมจึงมีความสำคัญในการปกครองเพื่อให้ทุกคนในองค์กรอยู่ด้วยกันอย่างสันติ

ในอดีต ในยุคที่สังคมมีประชาชนอยู่ไม่มาก การปกครองโดยบุคคลที่เป็นที่ยอมรับในสังคมเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ ดังแนวความคิดของเพลโต (Plato) นักคิดชาวกรีกที่ให้แนวความคิดที่ว่า การปกครองในสังคมที่ดีที่สุดคือการปกครองโดยราชาปราชญ์ (Philosopher King) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความ

เทียบพร้อมทั้งในด้านความสามารถ ความรอบรู้ และคุณธรรม ที่ทุกคนในสังคมในอดีตให้การยอมรับว่าจะสามารถให้การปกครองด้วยความยุติธรรม แต่กาลเวลาต่อมา เฟลโต ก็ไม่สามารถหาบุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าวได้ ยังเกิดให้เกิดแนวความคิดของลูกศิษย์ของเฟลโต ชื่อ อริสโตเติล (Aristotle) ซึ่งให้แนวความคิดไว้ว่าการปกครองบ้านเมืองด้วยกฎระเบียบต่างๆที่ถูกคิดขึ้นมาโดยประชาชนในสังคมนั้นๆย่อมก่อให้เกิดความยั่งยืนกว่า ไม่ว่าจะใครก็ตามที่ขึ้นมาปกครองบ้านเมืองโดยอาศัยกฎและระเบียบต่างๆที่ร่างขึ้นและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม และนี่คือที่มาของการนำหลักนิติธรรมมาใช้ในการบริหารบ้านเมือง

เช่นเดียวกันถ้าเปรียบเทียบกับองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐ และ เอกชน ที่ประกอบกันขึ้นเป็นประเทศชาติต่างๆ การนำหลักนิติธรรมมาใช้ในการปกครองจะทำให้การบริการงานและองค์กรต่างๆมีความก้าวหน้าและยั่งยืน ไม่ว่าจะใครก็ตามที่ขึ้นมาบริหารองค์กร ย่อมจะต้องมีกฎและระเบียบต่างๆเป็นแนวทาง เพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลในองค์กรนั้นๆ

หลักนิติธรรมเห็นชัดเจนขึ้นในศตวรรษที่ 13 ดังเห็นได้จากกฎบัตรแมกนาคาต้า (Magna Carta) ในปี ค.ศ. 1215 ที่ได้กล่าวไว้ว่า No free men shall be taken or imprisoned or disseised or exiled or in anyway destroyed , nor will we go upon him nor send upon him, except by the lawful judgement of his peers or by the law of the land ซึ่งอีกนัยหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปกครองที่มีธรรมาภิบาล ไม่มอบสิทธิหรืออำนาจให้กับบุคคลในบุคคลหนึ่ง เป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนในสังคม

หลักนิติธรรม เป็นหลักพื้นฐานของกฎหมาย ที่บัญญัติขึ้นและนำมาใช้ในการบริหารองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐ และ เอกชน รวมถึงการบริหารประเทศด้วย ซึ่งทุกคนจะต้องถูกปกครองภายใต้กฎระเบียบที่บัญญัติไว้อย่างเท่าเทียม

ประเทศไทยได้นำบริบทของหลักนิติธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2542 โดยปรากฏคำว่าหลักนิติธรรมในประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยให้คำนิยามว่า การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับให้ทันสมัย และ เป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และ สังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎ กฎหมาย และข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจ หรือภายใต้อำนาจของตัวบุคคล สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติคำว่าหลักนิติธรรมไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 แต่มิได้ให้คำนิยามไว้ โดยทั่วไปมีความหมายในสองบริบทด้วยกัน

1. หลักนิติธรรมโดยความหมายอย่างแคบหรือหลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด

2. หลักนิติธรรมโดยความหมายอย่างกว้าง หรือ หลักนิติธรรมทั่วไป

หลักนิติธรรมที่กล่าวถึงในข้างต้นนั้นไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดในเชิงทฤษฎี หรือ นามธรรมเท่านั้น แต่ได้ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมเป็นครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ในมาตรา 29 ที่ระบุว่า

“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย”

จะเห็นได้ว่าสาระสำคัญของมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 คือการบ่งบอกว่ากฎหมายใด ๆ ที่ตราขึ้น จะต้องบังคับใช้กับคนทุกๆ คนอย่างเท่าเทียมกัน โดยที่เนื้อหาของกฎหมายนั้นจะต้องไม่เป็นการละเมิด หรือ จำกัดซึ่งสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ก็คือแนวคิดพื้นฐานของหลักนิติธรรมในการมุ่งประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน จากความสูงสุดของกฎหมาย

นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ยังได้เขียนคำว่า "นิติธรรม" ไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 3 วรรคสองว่า "การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม" ซึ่งการบัญญัติดังกล่าวเป็นการเน้นให้เห็นว่า ผู้ใช้อำนาจปกครองทั้งสามอำนาจ (ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ) รวมถึงองค์กรของรัฐอื่นๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้นล้วนแล้วแต่ต้องกระทำการอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียม และเป็นธรรมด้วยกันทั้งสิ้น

การนำแนวคิดของหลักนิติธรรมมาใช้ในการบริการโรงเรียนแพทย์

โรงเรียนแพทย์มีภารกิจหลักที่สำคัญ 3 ประการหลัก คือ

1. การผลิตบัณฑิตแพทย์ และ แพทย์เฉพาะทาง ที่มีคุณภาพและคุณธรรมออกมารับใช้สังคม
2. การให้บริการทางวิชาการและการให้บริการทางการแพทย์
3. การสร้างงานวิจัยและนวัตกรรม เพื่อนำกลับมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและงานบริการทางการแพทย์

โครงสร้างของโรงเรียนแพทย์หลายแห่งมีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน คืออยู่ภายใต้กรอบการบริหารของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีกฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารงานอยู่ เพื่อเป็นข้อกำหนดและแนวทางในการบริหารไม่ว่าจะเป็นระเบียบในการบริหารบุคลากร ระเบียบของการจัดซื้อจัดจ้าง ระเบียบของการใช้งบประมาณ เป็นต้น

การบริหารใน มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 29 แห่ง ซึ่ง รวมทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วย จะมีพระราชบัญญัติเป็นของตนเอง เพื่อใช้เป็นกฎหมายเพื่อนำมาใช้ในการกำกับดูแลการบริการของมหาวิทยาลัย ซึ่งนำมาใช้ในการกำกับดูแลและคณะแพทยศาสตร์ หรือ โรงเรียนแพทย์ ด้วยเช่นกัน

พระราชบัญญัติของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2551 เป็นพระราชบัญญัติที่เป็นแนวทางในการกำกับดูแลส่วนงานต่างๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปัจจุบันนี้

ตามมาตรา 8 ของ พระราชบัญญัติของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึง การดำเนินการของมหาวิทยาลัยโดยยึดหลักที่สำคัญ รวมทั้งมาตรา 9 ที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งส่วนงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มาตรา ๘ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๗ มหาวิทยาลัยต้องดำเนินการโดยยึดหลัก ดังต่อไปนี้

- (๑) ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
- (๒) ความมีคุณธรรมควบคู่ไปกับความเป็นเลิศทางวิชาการและเสรีภาพทางวิชาการ
- (๓) มาตรฐานและคุณภาพทางวิชาการอันเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ
- (๔) การนำความรู้สู่สังคม เพื่อเป็นการเตือนสติและแนวทางแก้ปัญหาสังคม
- (๕) ความรับผิดชอบต่อรัฐและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- (๖) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารที่โปร่งใสและตรวจสอบได้
- (๗) การบริหารงานโดยบุคลากรมีส่วนร่วม

มาตรา ๙ มหาวิทยาลัยอาจแบ่งส่วนงาน ดังนี้

- (๑) สำนักงานสภามหาวิทยาลัย
- (๒) สำนักงานมหาวิทยาลัย

(๓) คณะ

(๔) สำนักวิชา

(๕) วิทยาลัย

(๖) สถาบัน

มหาวิทยาลัยอาจให้มีส่วนงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สำนักวิชา วิทยาลัย หรือสถาบัน เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในมาตรา ๗ เป็นส่วนงานในมหาวิทยาลัยอีกได้

ดังนั้นในบทบาทของ คณะแพทยศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนงานหนึ่งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึง จำเป็นต้องบริหารคณะแพทย์ โดยยึดหลัก พระราชบัญญัติของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเปรียบเสมือน เป็นกฎหมายสูงสุดมาเป็นแนวทางเพื่อให้เกิดความชอบธรรมในองค์กร

หลักนิติธรรมกับภารกิจด้านการศึกษาของคณะแพทยศาสตร์

มาตรา ๑๐ ภายใต้วัตถุประสงค์ตามมาตรา ๗ มหาวิทยาลัยอาจรับสถานศึกษาชั้นสูง หรือสถาบันอื่นเข้ามา สมทบในมหาวิทยาลัยก็ได้ และมีอำนาจให้ปริญญา อนุปริญญา หรือ ประกาศนียบัตรชั้นหนึ่งชั้นใดแก่ ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันสมทบนั้นได้ การรับเข้าสมทบหรือการยกเลิกการสมทบซึ่งสถานศึกษาชั้นสูง หรือสถาบันอื่นตามวรรคหนึ่ง ให้ทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัยและประกาศในราชกิจจานุเบกษา การ ควบคุมสถานศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันอื่นที่เข้าสมทบในมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตาม ข้อบังคับของ มหาวิทยาลัย

ดังนั้นการที่คณะแพทยศาสตร์ จะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถาบันการศึกษาต่างๆทั้งใน และต่างประเทศนั้นจะต้องทำเป็นประกาศและเป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ตัวอย่างเช่นหลักสูตร ร่วม Joint PhD programme ที่คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสถาบันการศึกษาของ University of Liverpool , the United Kingdom จะต้องดำเนินการไปตามข้อบังคับของ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย จะทำตามอำเภอใจของ คณะแพทยศาสตร์ ไม่ได้

มาตรา ๓๔ ในคณะ สำนักวิชา และวิทยาลัย ให้มีคณบดีเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบ งานของคณะ สำนักวิชา และวิทยาลัย โดยจะให้มีรองคณบดี หรือผู้ช่วยคณบดีทำหน้าที่และรับผิดชอบ ตามที่คณบดี มอบหมายก็ได้ คณบดีให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยจากผู้มีคุณสมบัติตาม มาตรา ๓๖ วรรคหนึ่งและวรรคสาม รองคณบดีนั้น ให้อธิการบดีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของคณบดีจากผู้มี

คุณสมบัติตามมาตรา ๓๖ วรรคสองและวรรคสาม ผู้ช่วยคณบดีนั้น ให้คณบดีแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติ
 ตามมาตรา ๓๖ วรรคสองและวรรคสาม รองคณบดีและผู้ช่วยคณบดีอาจแต่งตั้งจากบุคคลที่มีได้เป็นผู้
 ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยก็ได้ แต่ต้องมีจำนวนไม่เกินหนึ่งในสี่ของจำนวนรองคณบดีหรือผู้ช่วยคณบดี
 แล้วแต่กรณี วิธีการสรรหา อำนาจและหน้าที่ และการบริหารงานของคณบดี ให้เป็นไปตามข้อบังคับของ
 มหาวิทยาลัย

มาตรา ๓๖ คณบดีต้องแต่งตั้งจากคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัย รวมทั้งต้องมีคุณสมบัติ

ดังนี้

(๑) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาเอกหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษา ชั้นสูงที่สภา
 มหาวิทยาลัยรับรอง หรือ

(๒) สำเร็จการศึกษาปริญญาหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาชั้นสูงที่ สภามหาวิทยาลัย
 รับรอง และได้ทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีในมหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษา ชั้นสูงที่สภา
 มหาวิทยาลัยรับรอง หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ รองคณบดีและผู้ช่วยคณบดีต้อง
 สำเร็จการศึกษาปริญญาหรือเทียบเท่าจากมหาวิทยาลัยหรือ สถานศึกษาชั้นสูงที่สภามหาวิทยาลัยรับรอง
 นอกจากคุณสมบัติตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง คณบดี รองคณบดี และผู้ช่วยคณบดีต้องมี คุณสมบัติอื่น
 และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

มาตรา ๓๗ ในคณะ สำนักวิชา และวิทยาลัย ให้มีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย คณบดีเป็น
 ประธาน รองคณบดี ผู้แทนคณาจารย์ประจำและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิได้เป็นผู้ปฏิบัติงาน ในมหาวิทยาลัย
 เป็นกรรมการ ในกรณีที่คณะ สำนักวิชา และวิทยาลัยใดมีหัวหน้าภาควิชา ให้หัวหน้าภาควิชาเป็น
 กรรมการด้วย จำนวน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการได้มา วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจาก
 ตำแหน่งของกรรมการ รวมทั้งอำนาจและหน้าที่ ตลอดจนการดำเนินการและการประชุมของ
 คณะกรรมการบริหารตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

จะเห็นว่าการแต่งตั้งกรรมการในการบริหาร คณะแพทยศาสตร์ จะต้องเป็นไปตาม มาตรา ๓๔ ๓๖
 ๓๗ เพื่อเป็น คณะกรรมการในการกำกับดูแล การบริหารจัดการของคณะ ให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม ใน
 การดำเนินการกิจการต่างๆ ตั้งแต่ระดับนโยบาย จนถึงกิจกรรมและโครงการต่างๆที่มีผลต่อการทำงานของ
 คณะแพทยศาสตร์ จะต้องผ่านการเห็นชอบจากกรรมการคณะ จะกระทำโดยพลการไม่ได้

การบริหารงานต่างๆของคณะแพทยศาสตร์ มีคณบดีเป็นผู้บริหารสูงสุด ยุทธศาสตร์ต่างๆในการ
 บริหารอาศัยหลักนิติธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร การดำเนินการด้านยุทธศาสตร์ต่างๆเกิด

จากการรับฟังความเห็นของประชาคมในคณะแพทยที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร อันได้แก่ หัวหน้าภาควิชาฯ คณาจารย์ หัวหน้าส่วนงาน นิสิต รวมทั้งผลการดำเนินงานของผู้บริหารในชุดก่อนๆ มาประกอบการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน มาพัฒนาและกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของคณะเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ได้แก่ บริบทของสังคมที่อาศัยเทคโนโลยีในการเรียนรู้ บริบทของสังคมผู้สูงอายุ บริบทของสังคมที่มีความ globalization and internationalization เป็นต้น ยุทธศาสตร์ดังกล่าว จะได้รับการเห็นชอบจากกรรมการคณะ ก่อนดำเนินการเพื่อให้เห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่คณะแพทยศาสตร์และประเทศชาติ

คณบดี จะแบ่งงานและมอบหมายให้รองคณบดี ด้านต่างๆทำหน้าที่กำกับ ติดตาม ดูแลให้กิจการต่างๆ ดำเนินการให้สำเร็จตามยุทธศาสตร์ รวมทั้งมีการกำหนด KPI ให้มีการติดตามดูแล ผลของการดำเนินงานจะถูกนำเสนอให้กรรมการคณะ ได้รับทราบ รวมทั้งมีการทบทวนแผนการดำเนินการเพื่อให้มีการดำเนินการต่อ หรือหยุดการดำเนินการถ้าเห็นว่าไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือเกิดผลเสียต่อองค์กร

การจัดทำหลักสูตรแพทยศาสตร์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยหลักนิติธรรมมาใช้ในการดำเนินการ ได้แก่

- การเปลี่ยนแปลงมักจะเกิดขึ้นไปตามบริบทของสังคมโลกที่เปลี่ยนไป หลักของการศึกษาที่เปลี่ยนไป โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุด คือ องค์กรและประเทศชาติ
- การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นที่จะต้องจัดทำในรูปคณะกรรมการ ที่ประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ตัวแทนคณาจารย์จากคณะแพทยศาสตร์ ตัวแทนคณาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตัวแทนจากสภาวิชาชีพ คือ แพทยสภา ตัวแทนผู้เรียน คือ นิสิต รวมทั้งมีการประเมินความต้องการจากส่วนงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อประเมิน ความต้องการ หรือที่เรียกว่า need assessment
- การดำเนินการในรูปแบบ การรับฟังความคิดเห็นในลักษณะสองทิศทางจากภาควิชาต่างๆ และ การจัดทำประชาพิจารณ์ ของอาจารย์ และ บุคลากรในองค์กร
- การประเมินส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ความสามารถของผู้สอน สถานที่ที่จะใช้ในการสอน จุดคุ้มทุนด้านการเงิน เป็นต้น
- หลักสูตรจะต้องได้รับการอนุมัติจากสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สภาวิชาชีพ

หลักนิติธรรมกับงานด้านบริการทรัพยากรบุคคลในคณะแพทยศาสตร์

การบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคล ก็มีการนำหลักทางนิติธรรมมาใช้ ตั้งแต่กระบวนการในการรับบุคลากรเข้ามาทำงาน มีการประกาศคุณสมบัติของบุคลากรที่ต้องการ มีการประเมินโดยคณะกรรมการ เพื่อคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสม มีคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินการเพื่อพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน นอกจากนี้แล้วการปรับตำแหน่งทางวิชาการของบุคลากรสายวิชาการ ได้แก่ การขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ ก็มีข้อกำหนดอย่างชัดเจน โดย อาศัยประกาศ ก.พ.อ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และ ศาสตราจารย์ ซึ่งคณาจารย์จะต้องมีการผ่านการประเมินการสอนจากคณะกรรมการประเมินการสอนซึ่งถูกแต่งตั้งจากกรรมการคณะฯ และจะต้องมีเกณฑ์ผลงานทางวิชาการเป็นไปตามข้อกำหนดและผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ถูกแต่งตั้งจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้แล้วการพิจารณาให้คุณและให้โทษแก่บุคลากรจะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ เพื่อเป็นผู้ประเมินในเบื้องต้นและสุดท้ายผลการพิจารณาจะต้องผ่านมายังคณะกรรมการคณะ เพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารที่สูงขึ้นคือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นลำดับต่อไป

การประเมินการทำงานของบุคลากรของคณะแพทยศาสตร์ ยังคงมีการยึดหลักนิติธรรมการใช้ งานทุกตำแหน่งจะมีการกำหนดภาระงานอย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานรับทราบในข้อตกลงดังกล่าว โดยการประเมินประกอบไปด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ พฤติกรรมการทำงานของบุคลากร และ ผลของการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ คณะผู้ประเมินการทำงาน คือ คณะกรรมการที่แต่งตั้งจากคณบดีที่ประกอบด้วย รองคณบดี และ ผู้อำนวยการของส่วนงานต่างๆ ผลของการประเมินจะต้องได้รับการรับรองจากคณะกรรมการบริการสูงสุดของคณะ นั่นคือ คณะกรรมการบริหารคณะแพทยศาสตร์ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการ ได้มอบหมายให้ทุกภาควิชา หรือ ทุกส่วนงาน ตั้งอนุกรรมการย่อยในภาควิชา หรือส่วนงานของตน เพื่อประเมินเบื้องต้นและให้ข้อมูลต่อ คณะกรรมการประเมินบุคลากรของคณะแพทยศาสตร์ เพื่อพิจารณาอีกครั้ง ก่อนขอมติจากคณะกรรมการคณะ

การประเมินใน ภาควิชา หรือ ส่วนงานต่างๆ จะมีเกณฑ์ในการประเมินที่เหมือนกัน และการประเมินจะต้องเป็นการประเมินจากคณะกรรมการ จะประเมินจากผู้หนึ่งผู้ใดคนเดียวไม่ได้ รวมทั้งต้องมีหลักฐานที่นำมาประเมินร่วมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูกประเมินที่ได้คะแนนในลำดับล่างๆ จะต้องมีการคำอธิบายจากคณะกรรมการประเมิน เพื่อให้เกิดเป็นหลักนิติธรรมในการประเมินให้มากที่สุด

หลักนิติธรรมกับงานวิจัยในคณะแพทยศาสตร์

ภารกิจด้านงานวิจัยถือเป็นภารกิจหลักด้านหนึ่งของคณะแพทยศาสตร์ คณาจารย์ทุกท่านทราบในระเบียบข้อบังคับว่าจะต้องมีงานวิจัยและตีพิมพ์ผลงานวิจัย เพื่อใช้ในการขอตำแหน่งทางวิชาการ รวมทั้งเป็นการนำมาซึ่งการต่อสัญญาการทำงาน นอกจากนั้นแล้วผลงานวิจัยที่เกิดขึ้นจะถูกนำมาใช้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน และงานบริการทางการแพทย์

ผู้สนับสนุนงานวิจัย ได้แก่ มหาวิทยาลัย องค์การภาครัฐ หรือ องค์กรภาคเอกชน การทำงานวิจัยนั้น นอกจากการเขียนโครงร่างวิจัยเพื่อขอรับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการอนุมัติให้ทำงานวิจัยได้จาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ของคณะแพทยศาสตร์ (Ethical committee , faculty of Medicine) คณะกรรมการชุดนี้ จะเป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยไม่อยู่ภายใต้การบริหารของคณะแพทยศาสตร์ เพื่อให้มีอำนาจอิสระที่จะพิจารณากระบวนการวิจัยของคณาจารย์ว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในวงการแพทย์ ขณะเดียวกันก็จะต้องไม่มีการริดรอนสิทธิผู้ป่วย ไม่ก่อให้เกิดปัญหารุนแรงจากการทำวิจัย เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย โดยเฉพาะผู้เข้าร่วมวิจัยที่เป็น vulnerable subjects ได้แก่ ผู้ป่วยเด็ก เป็นต้น ผู้วิจัยจะไม่สามารถทำงานวิจัยได้ถ้าไม่ได้รับการอนุมัติให้ทำวิจัยจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย รวมทั้งการตีพิมพ์ผลงานวิจัยทางการแพทย์ก็จำเป็นที่จะต้องได้รับการอนุมัติให้ทำวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยก่อน

การใช้เงินในการทำวิจัยหลังจากได้รับแหล่งทุนวิจัยแล้ว ก็จำเป็นต้องมีการควบคุมให้เป็นไปตามระเบียบของการทำวิจัย ได้แก่ การใช้เงินในหมวดต่างๆของการทำวิจัย การตอบแทนผู้เข้าร่วมวิจัย รวมทั้งมีข้อกำหนดอย่างชัดเจนถึงผู้รับผิดชอบเมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับผลกระทบจากการทำวิจัย ผู้วิจัยจะต้องรับผิดชอบเมื่อมีผลกระทบหรือผลข้างเคียงเกิดขึ้นจากการทำวิจัย

นอกจากนั้นก่อนเริ่มทำงานวิจัย ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องทราบรายละเอียดของขั้นตอนการทำวิจัย ทัศนคติทางการแพทย์ที่จะต้องเกิดขึ้น เช่น การเจาะเลือด รวมทั้งผลตอบแทนที่จะได้รับจากการทำวิจัย ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้มีโอกาสขอสงวนสิทธิ์ถึงขั้นตอนการทำวิจัยอย่างละเอียดกับผู้ทำวิจัย ผู้ทำวิจัยจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลต่างๆของผู้เข้าร่วมวิจัยให้ผู้อื่นทราบ ระหว่างทำการวิจัยผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถถอนตัวจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ ก่อนเริ่มงานวิจัย ผู้เข้าร่วมวิจัย และ ผู้วิจัย จะต้องเห็นตักขอกตกลงความยินยอมเข้าร่วมวิจัย เป็นลายลักษณ์อักษร การดำเนินดังกล่าวเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย

ระหว่างดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยต้องมีการรายงานผลของการวิจัยให้คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยทราบเป็นระยะๆ

การบริหารการเงินของเงินทุนวิจัย ต้องเป็นไปตามระเบียบของคณะแพทยศาสตร์ ได้แก่ การจ่ายเงินให้กับคณะแพทยศาสตร์ เพื่อเป็นค่าสาธารณูปโภค ค่าธรรมเนียมต่างๆที่คณะแพทยที่พึงได้รับ ถ้าจะมีการยกเว้นค่าธรรมเนียมใดๆจะต้องผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารคณะแพทยศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นคณะกรรมการบริหารสูงสุดของคณะแพทยศาสตร์ จะไม่สามารถได้รับการยกเว้นจากคณะกรรมการชุดอื่นๆ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานที่สำคัญในการนำหลักนิติธรรมมาใช้

เงินสนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานวิจัย ก็จะมีกฎระเบียบข้อบังคับ โดยใช้เกณฑ์ต่างๆ การปรับเกณฑ์การตอบแทนจะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารก่อนและจัดทำเป็นประกาศอย่างชัดเจน

หลักนิติธรรมกับงานบริการทางวิชาการและงานบริการทางการแพทย์

งานบริการทางวิชาการ ได้แก่ การบริการตรวจทางห้องปฏิบัติการ การจัดประชุมวิชาการ การเป็นวิทยากรในสถาบันอื่น รวมทั้งต้องอาศัยหลักนิติธรรม และมีธรรมาภิบาล การจัดประชุมวิชาการจะต้องมีการเขียนโครงการ ซึ่งรวมทั้งชี้แจงค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตาม ระเบียบและข้อบังคับของมหาวิทยาลัย โครงการก่อนดำเนินการและ ผลของการดำเนินการ จะต้องถูกนำเสนอในกรรมการคณะ การไปเป็นวิทยากรในสถาบันอื่นจะต้องไม่กระทบต่อภาระงานประจำและจะต้องทำเรื่องขออนุมัติมาตามขั้นตอน การบริการทางการแพทย์ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ผู้ป่วยจะได้รับเป็นสิ่งสำคัญ การบริการตรวจรักษาจะต้องเป็นไปตาม พรบ วิชาชีพเวชกรรม และ ข้อบังคับของสภาวิชาชีพต่างๆ การกระทำใดๆที่ผิดไปจากแนวทางปฏิบัติปกติ จะมีคณะกรรมการบริหาร รพ และ องค์กรแพทย์ ทำหน้าที่ตรวจสอบและกำกับดูแล

บทสรุป

โรงเรียนแพทย์เป็นองค์กรหนึ่ง ที่มีภารกิจ ครอบคลุมทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและบริการทางการแพทย์ จำเป็นต้องอาศัยหลักนิติธรรมเข้ามามีใช้ในการบริการเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีธรรมาภิบาล รวมทั้งทำให้องค์กรมีการขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างมีเอกภาพ

เอกสารประกอบการเรียบเรียง

1. <https://th.wikipedia.org/wiki/หลักนิติธรรม>

2. http://www.council.chula.ac.th/images/file/cu_act/prb51.pdf

